

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวะนิยม ต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยนี้จากเอกสาร บทความและรายงานการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ โดยสรุปรวบรวมและนำเสนอ หัวข้อตามลำดับ คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.3 พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.4 ปัจจัยส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.5 การพัฒนาและส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต
  - 1.6 ลักษณะมุ่งอนาคตกับวัยรุ่น
  - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอัตถิภาวะนิยม
  - 2.1 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 2.2 ความเป็นมาของทฤษฎีอัตถิภาวะนิยม
  - 2.3 มุมมองธรรมชาติของมนุษย์
  - 2.4 สาเหตุของปัญหาของมนุษย์
  - 2.5 ทักษะที่นำเข้าสู่การให้คำปรึกษา
  - 2.6 กระบวนการบำบัดแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.7 เป้าหมายในการบำบัด (Therapeutic Goals)
  - 2.8 บทบาทและหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.9 ประสิทธิภาพที่ผู้รับคำปรึกษาได้รับจากการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.10 สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.11 วิธีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.12 ข้อจำกัดของการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม
  - 2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจิตลักษณะประการหนึ่งจากที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538, หน้า 2 - 4) ได้ศึกษาพบว่า จิตลักษณะหลายประการที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง จึงได้นำจิตลักษณะเหล่านั้นมาตั้งเป็นทฤษฎีชื่อว่า “ต้นไม้จริยธรรม” ซึ่งทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยในเรื่องจิตลักษณะต่าง ๆ ของเยาวชนและประชาชนไทยอายุระหว่าง 6 - 60 ปี จำนวนหลายพันคน ซึ่งเป็นผลการวิจัยในประเทศในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา โดยได้อธิบายเปรียบเทียบทฤษฎีกับต้นไม้ว่า ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมเปรียบเสมือนต้นไม้ 3 ส่วน คือ ส่วนดอกและผลของต้นไม้ ส่วนลำต้นและส่วนที่เป็นรากแก้ว

1. ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้นบนต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นความชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกเป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม การที่ผลออกมาเป็นพฤติกรรมที่น่าปรารถนามีสาเหตุจากส่วนที่สองและสามของต้นไม้

2. ส่วนที่เป็นลำต้นของต้นไม้ เป็นสาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

2.1 ทักษะคุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือสถานการณ์นั้น ๆ

2.2 เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวม และหลักสากลมากกว่า

การเห็นแก่ตัว

2.3 ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถคาดการณ์ไกล และสามารถควบคุมตนเองให้รอดได้ รอดได้อย่างเหมาะสม

2.4 ความเชื่ออำนาจในตนว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

2.5 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งมั่นบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบ

ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกันจึงจะได้ผลดีที่สุด

3. ส่วนที่เป็นรากของต้นไม้ ส่วนที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ประกอบด้วยลักษณะทางจิต 3 ประการ

3.1 สติปัญญา หมายถึง ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการเรียนรู้ รับรู้ สิ่งแวดล้อมได้อย่างลึกซึ้งเป็นนามธรรมและถูกต้องแม่นยำ มีความคิดเป็นแบบนามธรรม นอกเหนือจากการคิดแบบรูปธรรม ทั้งการคิดแบบเอกนัยและอนนัย

3.2 สุขภาพจิต หมายถึง มีความรู้สึกทุกข์ใจเพียงเล็กน้อย อันเนื่องมาจาก ความวิตกกังวล ความกลัว โกรธง่าย ตื่นเต้นง่าย ขาดสมาธิ ขาดความกล้า และกลัวผิด

3.3 ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การคิดหรือการตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีโอกาสได้คบหาสมาคมกับเด็กในวัยใกล้เคียง เช่น เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน รู้จัก การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น เล่าประสบการณ์ชีวิตของตนและผู้อื่นที่ตนประสบมาให้ผู้อื่นฟัง จะเห็นได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นเปรียบเหมือนเป็นส่วนที่สำคัญของต้นไม้ คือ ลำต้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างยิ่ง เพราะจะเป็นสาเหตุทางจิตใจ ของพฤติกรรมต่าง ๆ

ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต อนาคต (Future) เป็นคำที่ทุกคนมักจะกล่าวถึง อยู่เสมอ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายไว้ว่า อนาคต หมายถึง เวลาข้างหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1325) เช่นเดียวกับที่ แมคฮอล (Mchalc, 1969, อ้างถึงใน สุนิสา สิริวิพรรณ, 2541, หน้า 8) กล่าวว่า อนาคตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับสภาวะความเป็นอยู่ ของมนุษย์ มนุษย์สามารถอยู่รอดได้เพราะความสามารถของเขามีสู่ในปัจจุบัน อันเป็นผลต่อเนื่อง จากประสบการณ์ที่เขาได้รับในอดีต โดยนำสิ่งดังกล่าวเหล่านั้นประกอบเข้ากับการพิจารณาสิ่งที่ จะเกิดขึ้นในอนาคต มีการมองอนาคตในแง่มุมที่แตกต่างกันไปอาจสรุปได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ฝ่ายที่มองโลกในแง่ดีจะมองอนาคตเป็นเรื่องที่ไม่หยุดนิ่ง อนาคตเป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่มีความต่อเนื่องกันมา ฝ่ายนี้จึงมองอนาคตเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงได้ ยับยั้งได้และสร้างขึ้นได้
2. ฝ่ายที่มองโลกในแง่ร้ายจะมองเรื่องอนาคตเป็นเรื่องที่กำเนิดต่อเนื่องกันมาแต่อดีต อะไรที่มันต้องเกิดก็ต้องเกิด เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลง ยับยั้ง หรือสร้างขึ้นได้ (นาคยา ปิลันธนาพันธ์, 2526, หน้า 19 - 20)

ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation) มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนเพื่อเตรียมให้ บุคคลสามารถอยู่ในสังคมอนาคตได้อย่างมีความสุข มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ของลักษณะมุ่งอนาคต ไว้ดังต่อไปนี้

มิเชล (Mischel, 1974, p. 287) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นความสำคัญของผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการที่จะได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่ได้รับ ในปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติต่อจากนั้นจะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอน ตามแผนที่วางไว้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ซึ่งการดำเนินการปฏิบัติตามแผนนี้ เป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะบรรลุผลหรือจะต้องทำเป็นจำนวนหลายครั้งเป็นการควบคุมตนเอง

ให้ละเว้นการกระทำบางอย่างในระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งได้ผลตามต้องการที่ยิ่งใหญ่กว่าคุ้มค่ามากกว่า รวมทั้งความสามารถในการทำนายหรือคาดการณ์ล่วงหน้าและมีความสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยความรับผิดชอบด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2530, หน้า 43) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึงความสามารถในการมองการณ์ไกล วางแผนการทำงานในอนาคต สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่นไปในแนวทางที่วางไว้ โดยขณะกระทำพฤติกรรม บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน รู้จักภาคภูมิใจในการทำความดีของตน แม้จะมีผู้รู้เห็นหรือไม่ก็ตาม

เซกิเนอร์ และฮาฮาบี (Seginer & Halabi, 1991, pp. 224 - 237) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตจากการประมวลความคิดเห็นของนักจิตวิทยาอื่น ๆ ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ไร้เดียงสาของแต่ละบุคคล (Individual's Native Theory) สำหรับการพยากรณ์อนาคต ซึ่งประกอบขึ้นด้วยการวางแผน ความปรารถนา ความหวังและความกลัวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีสาระสำคัญ รวมทั้งจินตนาการส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากสถานการณ์ ความต้องการและค่านิยมของบุคคลและสามารถทำนายล่วงหน้าเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกและบอกได้ทั้งการมุ่งใจด้านอารมณ์และคุณสมบัติด้านสติปัญญา

จากความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถในการคาดการณ์ไปข้างหน้าด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ มีการวางแผนดำเนินการตามเป้าหมาย สามารถตัดสินใจเลือกและกระทำ รวมถึงหลีกเลี่ยงการกระทำอันจะนำมาซึ่งผลเสียที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า ตลอดจนควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้และงดเว้นการกระทำบางอย่างได้อย่างเหมาะสม เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการ ได้แก่

1. การกำหนดเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ
2. วางแผนปฏิบัติและดำเนินการด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ
3. มีความเพียรพยายาม มีความขยันขันแข็ง หลีกเลี่ยงการกระทำต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองในภายหน้า

ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตควรจะมีอยู่ในบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติที่บุคคลทำเพื่อตนเองหรือสังคมก็ตาม ลักษณะมุ่งอนาคตจะส่งผลออกมาในรูปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการกระทำ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520, หน้า 35 - 37) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือชะลอความบ้าบอดความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจัดว่า เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงค้ำและลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี เป็นลักษณะซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามที่จะต่อสู้อุปสรรคเพื่อความเจริญของตนเอง และประเทศชาติ

จากความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็น คุณลักษณะหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะการเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและมีจริยธรรมสูง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ สามารถ คาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม หาแนวทาง แก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการรอดได้รอได้ อย่างเหมาะสมและบุคคลที่มีเป้าหมายจะมีความตั้งใจและความพยายามทำพฤติกรรม เพื่อบรรลุ เป้าหมายในอนาคต

พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต

เนอร์มี (Nummi, 1991, p.8) ได้กล่าวถึงหลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ มี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ลักษณะมุ่งอนาคตมีพัฒนาการอยู่ในสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ความคาดหวังต่าง ๆ ที่เป็นบรรทัดฐานและเป็นความรู้เกี่ยวกับอนาคต ซึ่งเป็นพื้นฐานของ ความสนใจต่อการมุ่งอนาคตและการวางแผน

2. ความสนใจการวางแผนและความเชื่อเกี่ยวกับอนาคต เกิดการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น ไม่เฉพาะพ่อแม่ แต่กลุ่มเพื่อนก็อิทธิพลต่อความคิดของเด็กในเรื่องการวางแผน สำหรับอนาคต

3. ลักษณะมุ่งอนาคตจะดีโดยมีอิทธิพลจิตวิทยาอื่น ๆ ประกอบเช่น พัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคม นอกจากนี้ เนอร์มี (Nummi, 1991, p. 59) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ประกอบด้วยกระบวนการทางจิตวิทยา 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 **ขั้นแรงจูงใจ** บุคคลจะตั้งเป้าหมายขั้นต้นโดยเปรียบเทียบจากแรงจูงใจค่านิยม และความคาดหวังในอนาคตของตนเองเป็นพื้นฐานสำหรับเป้าหมายในอนาคต

3.2 **ขั้นวางแผน** บุคคลจะกระทำเพื่อให้เป้าหมายเป็นจริง โดยการวางแผน การทำงานและวิธีการแก้ปัญหาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จในอนาคต

3.3 **ขั้นประเมินผล** บุคคลประเมินผลถึงความเป็นไปได้ของความสัมฤทธิ์ผล เป้าหมายและความสมบูรณ์ของแผนงานที่บุคคลวางไว้และตัดสินใจเลือกแนวทาง เพื่อความสำเร็จ ในอนาคตของตน

จากพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตที่รวบรวมไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต เกิดจาก 2 ปัจจัย คือลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา และเกิดจาก สภาพแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม

ปัจจัยที่ส่งเสริมและมุ่งอนาคต เคย์ (Kay, 1950 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520, หน้า 36) กล่าวว่า การเกิดลักษณะมุ่งอนาคตนั้น อยู่ที่ลักษณะ ความมั่นคงทางสังคมของบุคคล การที่เด็กเรียนรู้ว่าควรอดใจรอนั้น ส่วนมากจะเกิดในครอบครัว ฐานะปานกลางและฐานะสูงเท่านั้นเพราะครอบครัวฐานะยากจนนั้นย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของ ให้เด็กได้ตามสัญญาว่านักทำให้เด็กขาดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคต นอกจากนั้น การประสบความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในชีวิตก็เป็นสิ่งที่เคยเชื่อว่า จะช่วยให้บุคคลนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงทำให้บุคคลเกิดความพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังจะทำให้สำเร็จดังที่ เคยประสบมาแล้ว ดังนั้นลักษณะมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมนั่นเอง

มิสเชล และคณะ (Mischel et al., 1974 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520, หน้า 36) กล่าวว่า การเลือกที่จะชะลอการบำบัดความต้องการของบุคคลนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและการเลียนแบบจากผู้อื่นด้วย นอกเหนือจากนี้ยังมี ความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตนี้จะเพิ่มขึ้นตามอายุ มิสเชล กล่าวว่า ความสามารถที่จะคิดถึง เหตุการณ์ในระยะยาวไปในอนาคตนั้น เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีสุขภาพจิตและสติปัญญาสูงด้วย แม้ว่าจะมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาแต่ก็ไม่สัมพันธ์กับความสามารถทางวาจา

ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520, หน้า 35) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนี้มีนักจิตวิทยาพบหลักฐานว่าเป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ (Ego - strength) ของบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางให้ผู้ที่มึลักษณะมุ่งอนาคตสูง สามารถระงับหรือชะลอการบำบัด ความต้องการของคนได้

จากปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของแต่ละบุคคลที่เกิดจากการสะสมของการเรียนรู้และ ประสบการณ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันซึ่งเป็นผลมาจากสังคม การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู นอกจากนี้ จะต้องอาศัยพื้นฐานการรู้จักและระดับสติปัญญา อีกทั้งปัจจัยด้านสุขภาพจิตก็มีผลต่อลักษณะ มุ่งอนาคตด้วยเช่นกัน

การพัฒนาและส่งเสริมการมุ่งอนาคต

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2527, หน้า 14 - 15) กล่าวว่า การสอนเด็กเพื่อนำความรู้ ต้องเริ่มต้นด้วยการคาดการณ์ว่า ในอดีตจะมีอะไรที่สำคัญและแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไรบ้าง เด็กควรมีโอกาสในการวางแผนการในอนาคตของตนเองและพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น การมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคต จะช่วยให้การวางแผนเป็นไปด้วยความรอบคอบ สมเหตุสมผล การสอนเพื่อให้นักเรียนมองอนาคตหรือมุ่งอนาคต อาจทำได้โดย

1. ให้มองอนาคตด้วยทัศนคติของตนเอง เช่น มองโลกข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไ และตนเองต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างไรจึงจะมีชีวิตอยู่ใน โลก ได้อย่างเหมาะสม
2. เน้นการหาทางเลือกในอนาคตโดยให้นักเรียนคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้โลกอยู่ดี มีความสุข
3. ให้นักเรียนเข้าใจยุทธวิธีการต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการคาดคะเนอนาคต
4. มุ่งให้นักเรียนเข้าใจสภาพและแนวโน้มของอนาคต ความรู้ความสามารถที่บุคคล ควรจะพัฒนาในอนาคต

ไรท์ (Wright, 1975 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2530, หน้า 107 - 108) กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับ วิธีการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในบุคคลนั้น ได้มาจากวิธีการวัดลักษณะ มุ่งอนาคตที่ใช้ในการวิจัยทางจิตวิทยา เช่น การให้เขียนเรื่องยาว หรือนวนิยาย แล้ววิเคราะห์ ระยะเวลาที่ใช้ในเนื้อเรื่องผู้ที่มุ่งอนาคตมาก จะเขียนเรื่องที่เกิดขึ้นและดำเนินไปจนจบในช่วงเวลา ที่ยาวนานกว่าผู้ที่มุ่งอนาคตน้อย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2530, หน้า 106) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจาก การสะสมผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตั้งแต่เกิดของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะความมั่นคง ของสภาพแวดล้อม ความสามารถที่จะทำนายสิ่งที่เกิดในอนาคตได้แม่นยำพอสมควร ลักษณะมุ่งอนาคตมีมากในบุคคลในสังคมที่เจริญ ส่วนในสังคมที่เร้นแค้นนั้นบุคคลมีความมุ่ง ปัจจุบันมากกว่าอนาคต การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ส่วนใหญ่มีกระทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้ที่มี ประสบการณ์ทางด้านนี้น้อย เช่น ฝึกให้เก็บเงินวันละเล็กวันละน้อยใส่กระปุกออมสิน ฝึกให้ ปลูกต้นไม้แล้วค่อยดูแลเอาใจใส่ จนได้รับประทานผลของมัน

เนอร์มี (Nurmi, 1991, p. 8) ได้กล่าวถึง หลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ ดังนี้

1. ลักษณะมุ่งอนาคตมีพัฒนาการอยู่ในสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น ความคาดหวังต่าง ๆ ที่เป็นบรรทัดฐานและความรู้ที่เกี่ยวกับอนาคตซึ่งเป็นพื้นฐาน ของความสนใจต่อการมุ่งอนาคตและการวางแผน

2. ความสนใจการวางแผนและความเชื่อเกี่ยวกับอนาคต เกิดจากการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ไม่เฉพาะพ่อแม่ แต่กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กในเรื่องการวางแผนสำหรับอนาคต

3. ลักษณะมุ่งอนาคตจะดีโดยมีอิทธิพลจิตวิทยาอื่น ๆ ประกอบรวมอยู่ด้วย เช่น พัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคม

จากแนวคิดที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นว่าลักษณะมุ่งอนาคต สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ เน้นให้เกิดความตระหนักในตนเอง รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง รับผิดชอบต่อความสามารถของตนเอง มองเห็นว่าชีวิตมีคุณค่า มีความหวัง เชื่อในผลการกระทำโดยฝึกรวบรวมแผนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคต สามารถตัดสินใจและเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม โดยพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียและฝึกให้รู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต

การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตประการหนึ่งคือ กระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีอัตถิภาวะนิยมมาใช้พัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและคาดหวังว่าการให้คำปรึกษาจะสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นได้

ลักษณะมุ่งอนาคตกับวัยรุ่น

การพัฒนาและส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตนั้นสามารถทำได้ตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาให้มีความสามารถในการคาดการณ์ไกลถึงอนาคตข้างหน้า ด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ มีการวางแผนดำเนินการตามเป้าหมาย สามารถตัดสินใจเลือกและกระทำ รวมถึงหลีกเลี่ยงการกระทำอันจะนำมาซึ่งผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอตามแผนที่วางไว้และงดเว้นการกระทำบางอย่างได้อย่างเหมาะสม เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการในอนาคต

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นนั้น จะได้กล่าวถึงตามลำดับดังนี้

ความหมายของคำว่า “วัยรุ่น” มาจากคำว่า Adolescere ในภาษาละติน ซึ่งแปลว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะนั่นคือ เป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ตนเอง โดยเราถือเอาจากความพร้อมทางร่างกายหรือภาวะสูงสุดขีดของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งระยะนี้เป็นระยะที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตของอวัยวะเพศและสามารถทำงานได้เต็มที่ (สุชา จันทร์ธอม, 2540, หน้า 136)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) กล่าวไว้ว่า ช่วงวัยรุ่นโดยทั่วไป เป็นช่วงระยะเวลาคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ นับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าเด็กวัยรุ่นได้ดำเนินชีวิตในช่วงนี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาไม่ซับซ้อนมากนัก เด็กวัยรุ่นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยดีและมักจัดการกับชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าเป็นไป

ในทางตรงกันข้าม วัยนี้จะเป็นวัยที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดเรียกว่า “วัยวิฤต” ดังเช่นที่ อิริคสัน กล่าวไว้ วัยรุ่นเป็นระยะที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่น ๆ ช่วงวัยรุ่นที่แท้จริง (Adolescence) คือ ช่วงอายุประมาณ 15 - 18 ปี เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ทางร่างกายเต็มที่ เป็นช่วงเปลี่ยนวิถีชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม อุดมคติ ฯลฯ เด็กกำลังเรียนรู้และทดลองบทบาท เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปต่าง ๆ ในขณะนี้ ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ ความมุ่งหมายในชีวิต อาชีพ ลักษณะของเพื่อน ลักษณะของ คู่ครองในวัยผู้ใหญ่

สำหรับช่วงอายุของวัยรุ่นนั้น สุชา จันทร์อม (2540) กล่าวว่า ตามปกติเรามักถือว่า วัยรุ่น คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 13-20 ปี แต่ทั้งนี้ไม่แน่นอน เพราะบางคนอายุเพียง 17-18 ปี ก็แสดงพฤติกรรมว่าเขามีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะฟันฝ่าวัยรุ่นได้

Cole (n.d. อ้างถึงใน สุชา จันทร์อม, 2540, หน้า 136) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน แบ่งวัยรุ่นออกได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) ผู้หญิงจะมีอายุ 13 - 15 ปี ผู้ชายจะมีอายุ 15 - 17 ปี 2) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) ผู้หญิงจะมีอายุ 15 - 18 ปี ผู้ชายจะมีอายุ 17 - 19 ปี 3) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) ผู้หญิงจะมีอายุ 18 - 21 ปี ผู้ชายจะมีอายุ 19 - 21 ปี จากข้อสังเกตพบว่า เด็กผู้ชายจะเจริญเติบโตเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นช้ากว่า เด็กหญิงประมาณ 2 ปี อายุเฉลี่ยทั้งชายและหญิง

จากการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นโดยนักวิชาการหลายท่านนั้นอาจมีความแตกต่างกันไป แต่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาวิจัยกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง คือ ช่วงอายุ 15 - 18 ปี ช่วงที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจะต้องเตรียมตนเองด้านการศึกษาและการวางแผนอนาคต ซึ่งในช่วงวัยนี้ นักเรียนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของช่วงวัยรุ่นอันจะนำมาซึ่งความวิตกกังวลใจ ความสับสนในตนเอง เสี่ยงต่อการกระทำหรือมีพฤติกรรมอันจะส่งผลเสียต่ออนาคตของตนเองได้

ลักษณะของวัยรุ่นตามที่ สุชา จันทร์อม (2540) ได้กล่าวไว้ เป็นดังนี้ คือ

1. เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง (Period of Reconstruction) ในวัยนี้ความเจริญเติบโตทางร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและจะค่อยช้าลงในตอนปลาย
2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง (Period of Transformation) ในวัยนี้เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชีวิตของวัยรุ่นมากมาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและความรู้สึกนึกคิด
3. เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ (Period of Independence) โดยเริ่มคิดพึ่งพาตนเองอยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเองมากกว่าที่จะเรียนรู้จากคำสั่งสอน ชอบโต้เถียง ถ้าได้รับการขัดขวางอย่างรุนแรง มักมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจและหาทางออกในทางผิด ๆ เช่น หนีออกจากบ้าน

4. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา (Period of Problems) โดยวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ซึ่งเรียกว่า วัยวิกฤต ปัญหาต่างๆ ในการปรับตัวมักเกิดขึ้นเสมอ มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว วู่วาม แสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างรุนแรงและรวดเร็ว อาจเรียกอีกอย่างว่าเป็นวัยพายุบูแคม และความเครียด (Storm and Stress)

ส่วน วิกาภรณ์ บุญยงค์ (2549, หน้า 2 - 3) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่นไว้ว่า

1. เป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโตรวดเร็ว โดยจะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่และจะค่อยช้าลงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย

2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงร่างกายและส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ตามมา ได้แก่ อารมณ์ สังคม จิตใจและเจตคติ

3. เป็นวัยที่ต้องการอิสระจากการควบคุมอย่างเข้มงวดของผู้ใหญ่ ได้แก่ อิสรภาพทางการแต่งกาย อิสรภาพทางการคบเพื่อน อิสรภาพทางด้านความคิด อิสรภาพด้านการเที่ยวเตร่

4. เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหา ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ทำให้เกิดความหงุดหงิด วิตกกังวล มีการแสดงออกมาทางอารมณ์อย่างรุนแรง ไม่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ซึ่งเกิดเป็นปัญหาทางอารมณ์และสังคมตามมา

5. เป็นวัยแห่งจินตนาการ โดยจินตนาการตนเองเป็นสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลต่าง ๆ ที่ตนเองชอบ การแต่งเพลง แต่งกลอนและเขียนนวนิยาย เป็นต้น

6. เป็นวัยที่เห็นเพื่อนมีความสำคัญมากที่สุด จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่เพื่อน รวมทั้งมีการเลียนแบบซึ่งกันและกัน ได้แก่ การแต่งกาย ทรงผม ภาษาพูด เนื่องจากต้องการให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับให้เป็นสมาชิกของกลุ่ม

7. เป็นวัยเริ่มให้ความสนใจในเพศตรงข้าม ซึ่งแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความพิถีพิถันในเรื่องการแต่งกาย การให้ของที่ระลึก การพูดคุยทางโทรศัพท์ เป็นต้น

8. เป็นวัยที่สนใจค้นหาความถนัดและความสนใจของตนเอง โดยเริ่มสำรวจความถนัดและความสนใจ ตลอดจนคุณลักษณะประจำตัวของตนว่าเหมาะสมที่จะประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อด้านใด

นอกจากนี้ เพชรรัตน์ ศิริวงศ์ (2544, หน้า 38) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. เป็นวัยแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ผลลัพธ์ของพฤติกรรมในวัยนี้จะมีผลต่อบุคคลในระยะยาวในช่วงวัยอื่นต่อมา ทั้งด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตคู่ เจตคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ความสับสนในบทบาทที่ไม่ชัดเจนของตนเอง เช่น ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่นี้มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กมาก เด็กจะรู้สึกว้าวุ่นไม่รู้จะทำอย่างไรจึงจะถูกต้องและเหมาะสม

2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและทัศนคติในวัยรุ่น จะคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความมั่นใจ เกี่ยวกับความสามารถและความถนัดของตนเอง

3. เป็นวัยแห่งปัญหา อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยเจ้าปัญหามากที่สุด ส่วนใหญ่ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนั่นเอง ภาวะความวิตกกังวล ไม่สบายตัวไม่สบายใจทำให้เกิดความไม่เข้ากับกลุ่มเพื่อนหรือพี่น้อง เกิดปัญหาทางอารมณ์ และปัญหาทางสังคมของเด็กวัยนี้

4. เป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวเอง เด็กจะแสดงให้เห็นว่าเขาต้องการการยอมรับ จากกลุ่มและถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่กระนั้นเด็กเองยังไม่แน่ใจในบทบาทของตน เขาต้องการรู้ว่าเขาต้องแสดงบทบาทใดในสังคม เขามีความสำคัญอย่างไรในสังคม สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เขาต้องการความเป็นตัวเอง คือ การพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองจากการแต่งกายและการใช้คำพูดที่เข้าใจกันเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น

5. เป็นช่วงวัยแห่งจินตนาการ วัยรุ่นชอบฝันสร้างวิมานในอวกาศ จินตนาการตนเอง เป็นสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลต่าง ๆ ที่ตนเองชอบ เด็กสามารถแสดงออกในรูปของการประพันธ์เพลง เขียน บทกลอน หรือแม้กระทั่งการแต่งกายตามแบบบุคคลในสังคมที่ตนชื่นชอบ และต้องการ เอาอย่าง

พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมองเห็นได้ชัดเจนในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549, หน้า 329) ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จะทำให้วัยรุ่นมีความกังวลและขาดความมั่นใจในตนเอง แต่เมื่อผ่านช่วงวัยรุ่นตอนต้นไปแล้วก็จะสามารถปรับตัวได้และมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก สัดส่วนของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเพศ เป็นต้น

2. พัฒนาการด้านสติปัญญา ภาวะวัยรุ่นนั้นจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาตามที่ สุชา จันท์ธอม (2540) กล่าวไว้ คือ

2.1 มีความจำดีมาก แต่ไม่ค่อยใช้ความจำของตนเองให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากต้องการใช้ความคิดในการแสดงความคิดเห็นทางด้านต่าง ๆ ที่กว้างขวางโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ของสังคม

2.2 มีสมาธิดี โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนเองสนใจมากเป็นพิเศษจะมีสมาธิในการศึกษาค้นหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น โดยไม่ยอมท้อถอยง่าย ๆ

2.3 จินตนาการมาก มักชอบนั่งสร้างวิมานในอากาศอยู่คนเดียวเป็นเวลานาน ๆ การฝันกลางวันของวัยรุ่นนั้นมักเกี่ยวกับเรื่องเพื่อนต่างเพศ ความรักและเรื่องเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในชีวิตและในอนาคตของตนเองโดยเป็นอย่างนั้นอย่างนี้แล้วแต่ใจตนเองปรารถนาความนึกฝันดังกล่าว ถ้ามิได้รับคำแนะนำให้กระทำถูกต้องทาง หรือเพิกเฉยละเลยแล้ว จะทำให้วัยรุ่นเกิดความขลาดไม่กล้าเผชิญกับอุปสรรคในชีวิตและอาจก่อให้เกิดความชิงชังในสังคม แต่ถ้าได้รับการแนะนำและสนับสนุนให้มีโอกาสได้กระทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว จะเป็นการส่งเสริมการสร้างบุคลิกภาพให้ดียิ่งขึ้น

2.4 ความเชื่อมั่นต่าง ๆ เป็นไปอย่างรุนแรง โดยเมื่อปักใจเชื่ออะไรแล้วมักจะเชื่ออย่างจริงจัง และถ้าไม่ยอมเชื่ออะไรแล้วก็ยากที่จะทำให้เชื่อได้ง่าย ๆ นอกจากนี้มีหลักฐานมาอ้างอิงซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่ามีทั้งประโยชน์และโทษ เพราะถ้าวัยรุ่นเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีย่อมเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าไปหลงเชื่อมั่นในสิ่งที่ผิดอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังเห็นได้ว่าวัยรุ่นนี้เป็นวัยที่เริ่มก่ออาชญากรรมต่าง ๆ และกลายเป็นอาชญากรต่อไป

3. พัฒนาการทางสังคม วัยรุ่นจะต้องการความเป็นอิสระ และควรเป็นตัวของตัวเอง ชอบอยู่ตามลำพัง มีห้องส่วนตัวเป็นสัดส่วน มีของใช้ส่วนตัว มีความต้องการอย่างรุนแรงในการที่จะทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนและบุคคลในวงสังคม โดยจะพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างสุดความสามารถ เพื่อที่จะได้มาซึ่งสถานะ ดังกล่าว ในบางครั้งการเข้าสังคมของวัยรุ่นนั้นผู้ใหญ่อาจไม่ยอมรับเพราะเห็นว่ายังเด็กเกินไป ทำให้วัยรุ่นเกาะกลุ่มกันเอง ซึ่งการรวมกันนี้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมตาม ๆ กันด้วยความคึกคะนอง มีการเอาอย่างกัน และทำตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตกหรือบางทีก็เอาอย่างผู้ใหญ่ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม

4. พัฒนาการทางอารมณ์

ศรีเรือน แก็งกังวาล (2549) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอก กระทบกระเทือนแบบแผนทางอารมณ์ของวัยรุ่น จะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มแข็งของอารมณ์สูง ไม่มั่นคง อารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ประเภทใด มักจะมีความรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย การควบคุมอารมณ์ยังไม่สู้ดี บางครั้งพลุ่งพล่าน บางครั้งเก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง บางครั้งขาดความมั่นใจ บุคคลต่างวัยต้องใช้ความอดทนเพื่อจะเข้าใจและสร้างสัมพันธภาพกับพวกเขา

จากข้อมูลดังกล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า ในช่วงวัยรุ่นนั้นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต จากลักษณะเฉพาะของวัยรุ่นดังกล่าว จึงเป็นวัยที่เสี่ยงต่อการสร้างปัญหาสังคมและเสี่ยงต่อการกระทำอันจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของตนเองได้ง่าย โดยขาดความความรู้ ขาดประสบการณ์ชีวิตและขาดทักษะ

ในการตัดสินใจ ซึ่งถ้าได้รับการส่งเสริมและพัฒนาไปในทางที่ดี ก็สามารถช่วยให้วัยรุ่นเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีแบบแผนที่ดี เป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุงอนาคตกับวัยรุ่น

งานวิจัยในประเทศไทยนั้น ได้มีการศึกษาลักษณะมุงอนาคตในเชิงสำรวจหลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่

สมคิด บุตรสนม (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชีวสังคมและระดับจริยธรรมกับลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส เขตการศึกษา 12 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับจริยธรรมของนักเรียนและความมุงหวังและระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุงอนาคต แต่รายได้ของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุงอนาคตของนักเรียน พบว่าตัวแปรที่ทำนายลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนมี 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนได้ร้อยละ 11.81

ชาติรี ลักษณะศิริ (2546) ศึกษาการลักษณะมุงอนาคต ความเครียดและการเผชิญความเครียด ปัญหาการปรับตัวและวิธีการปรับตัวของนักเรียน โรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า นักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะมุงอนาคต ความเครียดและการเผชิญความเครียด ปัญหาการปรับตัว ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีระดับชั้นที่ศึกษาแตกต่างกันมีลักษณะมุงอนาคต ความเครียดและการเผชิญความเครียด ปัญหาการปรับตัวไม่แตกต่างกันส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีการเผชิญความเครียดและปัญหาการปรับตัวแตกต่างกัน ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาแตกต่างกัน มีปัญหาการปรับตัวแตกต่างกันและนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้วิธีการปรับตัวเรียงจากมากไปน้อย คือ ปรับปรุงตนเอง ยอมรับสภาพหาเหตุผลให้ตนเองสบายใจและจัดการกับปัญหาโดยตรง

เนตรชนก พุ่มพวง (2546) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมี 8 ตัวแปร ได้แก่ ระดับชั้นที่กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพทัศนคติต่อการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง สิ่งแวดล้อมทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะมุงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีตัวแปร 1 ตัวแปร คือระดับชั้นที่กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สาวตรี เต็งฉนทศิริ (2547) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีลักษณะมุ่งอนาคตปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนปัจจัยทางเพศ ระดับชั้นเรียนและระดับผลการเรียนที่แตกต่างกันมีผลให้นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรเพศ ระดับชั้นเรียนและผลการเรียน สามารถร่วมทำนายลักษณะมุ่งอนาคตได้ ร้อยละ 9.7 และลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรอายุและลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่ออำนาจภายในตน - นอกตน

พระมหาประยูร สัตย์ขำ (2547) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตและความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับสูงและความเชื่อในอำนาจภายในตนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนหญิงมีลักษณะมุ่งอนาคตและความเชื่อในอำนาจภายในตนเองสูงกว่านักเรียนชายและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

พรรษา พุ่มรำพา (2548) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการบำบัดของวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาในการคลินิกยาเสพติด สำนักงานมัณฑลบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาบำบัดมีลักษณะมุ่งอนาคตและการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบำบัดและผลการบำบัด สำหรับการสนับสนุนทางสังคมพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบำบัด แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างพฤติกรรมการบำบัดอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่าความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างพฤติกรรมการบำบัดกับผลการบำบัด

อัญชลี สุดเสน่ห์ (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตและอึดมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และบุคลิกภาพแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการอบรมเลี้ยงดู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีลักษณะมุ่งอนาคตและอึดมโนทัศน์แตกต่างกัน

เสาวนีย์ เพ็ชรนาดี (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีสติลการคิด อึดมโนทัศน์และลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคูคณาธิ พบว่า นักเรียนที่มีสติลการคิด อึดมโนทัศน์และลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเรียนแตกต่างกัน

วราภรณ์ ทองสว่างแจ้ง (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของลักษณะมุ่งอนาคตและความอดุสาหะในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความมานะอดสาหะในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง เพศ และบุคลิกภาพ ตามลำดับ โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นตัวแปรคั่นกลาง

กอบบุญ พึ่งประเสริฐ (2550) การศึกษาลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการหลีกเลี่ยงสารเสพติด ด้านการรักษาอนามัยส่วนบุคคลและด้านการป้องกันอุบัติเหตุ ส่วนตัวแปรรายได้ อายุ การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะมุ่งอนาคต สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ได้ สามารถทำนายได้ร้อยละ 28.20

จุฑามาศ ชื่นจิตร (2550) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขานันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคตของนิสิต มี 7 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ เจตคติต่อการเรียน รายได้ของนักศึกษาและสัมพันธ์ภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคตของนิสิต มี 3 ปัจจัย ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของนักศึกษา และสัมพันธ์ภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ ทางลบกับลักษณะมุ่งอนาคตของนิสิต มี 1 ปัจจัย คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตของนิสิต มี 8 ตัวแปร ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

จากงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเชิงสำรวจนั้น พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับจริยธรรม ความมุ่งหวัง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ทศนคติต่อการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง สิ่งแวดล้อมในการเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและเพื่อน เพศ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการเรียน การอบรมเลี้ยงดู รายได้ของนักเรียน จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งจะเป็นแนวทางต่อการพัฒนาและส่งเสริมการมีลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

งานวิจัยในประเทศไทยยังได้ศึกษาถึงการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

มนทกานต์ ทรัพย์แก้ว (2543) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนโควต้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์อยู่ในระดับสูง และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้น

สุวิมล ลาวรรณา (2543) ศึกษาเปรียบเทียบผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวโลกอสกับการกระจ่ายค่านิยมต่อลักษณะมุ่งอนาคตเยาวชนหญิงของในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เยาวชนหญิงกลุ่มที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวโลกอสกับการกระจ่ายค่านิยมต่อลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล โดยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวโลกอสสามารถส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตของเยาวชนได้ โดยช่วยให้เยาวชนได้มีโอกาสสำรวจตัวเองรวมทั้งค้นหาตัวเองและตระหนักถึงผลเสียของการมีชีวิตที่ไร้ความหมาย ตลอดจนช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้วิถีทางในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข ขณะเดียวกันการกระจ่ายค่านิยมนั้นก็ส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้ผ่านกระบวนการเกิดค่านิยมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตนอันเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ กระตุ้นให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้สำรวจค่านิยมทั้งข้อดีและข้อเสียของตนเองด้วยวิธีการกระตุ้นให้สามารถเลือกทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือก โดยพิจารณาถึงผลของทางเลือกแต่ละทางเลือกอย่างเปิดเผยและกระทำซ้ำจนเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตส่งผลให้เกิดเป็นค่านิยมที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีลักษณะมุ่งอนาคตที่เหมาะสมได้

สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์ (2543) ได้ศึกษาการใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่าง ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงพฤติกรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยลักษณะปฏิสัมพันธ์เป็นแบบตามลำดับและผลของตัวแปร การได้รับแบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 หลังการได้รับเทคนิคแม่แบบนักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำและนักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมสูงสุด

ปียานุช เสือสีนวน (2544) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบกับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์เพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยก โรงเรียนเทคนิคพณิชยการสัตหีบ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี พบว่า การให้คำปรึกษาตามโปรแกรมเทคนิค

แม่แบบส่งผลดีที่สุดต่อการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในระยะเวลาสั้น (ระยะหลังการทดลอง) และการให้คำปรึกษาตามโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์จะส่งผลดีต่อลักษณะมุ่งอนาคตตลอดไปในระยะยาว

นวลจันทร์ สุวรรณฉวี (2546) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบและกิจกรรมกระจำ กำนิยมต่อลักษณะการมุ่งอนาคตของนักโทษหญิง ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลนักโทษหญิงกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าระยะก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ชญญาภรณ์ ธนพานิช (2545) ศึกษาผลการให้คำปรึกษาโปรแกรมภาษาประสาทสัมผัส ต่อลักษณะมุ่งอนาคตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลอง โดยเยาวชนกลุ่มทดลองมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล เยาวชนกลุ่มทดลองมีลักษณะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง

ปอแก้ว ศิริจันทร์ (2546) ศึกษาผลของการฝึกมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองที่มีต่อ ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองและทัศนคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการฝึกมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง 1) มีลักษณะมุ่งอนาคตรวมทั้งทัศนคติในการเรียนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม 2) นักเรียนในกลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับการฝึกลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง รวมทั้งมีทัศนคติในการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง 3) นักเรียนหญิง นักเรียนที่ระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูงและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างสูง มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนที่มีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำตามลำดับและลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติในการเรียน

ประนอม กระจายศรี (2546) ผลการใช้กิจกรรมด้านยาเสพติดที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของวัยรุ่นที่มีลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตนเองและความเชื่อในอำนาจในตนเองแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับกิจกรรมด้านยาเสพติดมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ส่วนกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมด้านยาเสพติดเพศชายมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพศชายและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมด้านยาเสพติดเพศหญิงมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพศหญิง

จินตนา พึ่งโพธิ์ (2547) ศึกษาผลการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่มีต่อทัศนคติทางเพศในการรักษาวลสงวนตัวของวัยรุ่นหญิงที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนและวัฒนธรรมในด้านความสัมพันธ์ทางเพศที่แตกต่าง พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนร่วมกับวัฒนธรรมในด้านความสัมพันธ์ทางเพศกับการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่มีต่อทัศนคติทางเพศในการรักษาวลสงวนตัวของวัยรุ่นหญิง

ปีทมา วรรณลักษณ์ (2550) ศึกษาพัฒนาการทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาคหกรรมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตภาคกลาง พบว่า

1. นักเรียนส่วนมากมีลักษณะอนาคตสูง คิดเป็นร้อยละ 61.34 และลักษณะมุ่งอนาคตปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.83 และลักษณะมุ่งอนาคตต่ำคิดเป็นร้อยละ 0.83
2. นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีทักษะชีวิตเกือบทุกด้านสูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตปานกลาง ยกเว้นด้านการแก้ไขปัญหาเท่านั้นที่มีทักษะชีวิตไม่แตกต่างกัน
3. ส่วนผลปฏิสัมพันธ์ของระดับชั้นและลักษณะมุ่งอนาคตที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและลักษณะมุ่งอนาคตปานกลางของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 ว่าเป็นรูปแบบเดียวกันคือแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 สูปีที่ 2 และมีแนวโน้มลดลงในปีที่ 3

งานวิจัยในประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษการใช้โปรแกรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะมุ่งอนาคตของบุคคลที่อยู่ในภาวะต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่กำลังอยู่ในวัยเรียน ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาทักษะมุ่งอนาคตนั้น ได้แก่ การใช้เทคนิคแม่แบบ โปรแกรมภาษาประสาตสัมผัส โปรแกรมการฝึกมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง โลกเฮอร์ปี การให้คำปรึกษากลุ่มพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ กิจกรรมกระจำง่าณนิคม เป็นต้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะนำทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยมมาใช้พัฒนาทักษะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศนั้น มีการศึกษาวิจัยโดยเนอร์มี (Nurmi, 1991, p. 21) ศึกษาความคาดหวังและความกลัวในชีวิตอนาคตของวัยรุ่นชาวฟินแลนด์ จำนวน 148 คน ที่มีอายุระหว่าง 10 - 19 ปี ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นจากระดับชั้นทางสังคมสูงมีโครงการในอนาคตเกี่ยวกับอาชีพกว้างไกลกว่า เมื่อเทียบกับวัยรุ่นจากระดับทางสังคมที่ต่ำกว่า

เลวิน และคณะ (Levine et al., 1959 cited in Nurmi, 1991) ได้ศึกษากับเด็กอเมริกาอายุ 11 - 19 ปี ที่มีความประหลาดใจเหลือ 47 คน โดยใช้แบบสอบถามเหตุการณ์ในอนาคต พบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้กว้างไกลกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า

มิสเนอร์ (Meissner, 1961 cited in Nurmu, 1991, p. 20) ศึกษาความกังวลใจในอนาคตของเด็กวัยรุ่นชายอเมริกัน 1,278 คน ที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าความกังวลใจเกี่ยวกับโรงเรียนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยที่ความกังวลด้านอาชีพในอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ

โรบินสัน (Robinson, 1971, p. 1225 - B) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรดที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรดที่เคยถูกกระทำความผิด 2 ครั้งหรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมายจำนวน 48 คน พบว่า เด็กเกรดจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

เรเนอร์ (Raynor, 1978, p. 254 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิ, 2530, หน้า 101) ได้ทำการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีการตั้งใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

ฮีม (Heam, 1994) ศึกษาเยาวชนชุมชนแออัด เมืองเมลเบิร์น ประเทศโคลัมเบีย พบว่ากิจกรรมต่างๆ ของชมรม เช่น ช่างไม้ การทำขนม ชมรมกีฬาและชมรมวรรณคดี สามารถพัฒนาสติปัญญาและทัศนคติของเด็กได้และกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยพัฒนาจริยธรรม ค่านิยมทางศีลธรรม และจริยธรรม การวางแผน ทักษะทางสังคมและลักษณะมุ่งอนาคต

ชิราอิ (Shirai, 1996) ศึกษาความหมายของชีวิตที่มีอิทธิพลต่อลักษณะมุ่งเวลาในหญิงวัยกลางคน โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมและแบบสอบถามลักษณะมุ่งเวลา ในกลุ่มตัวอย่าง 1657 คน ในประเทศเบลเยียมและญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของชีวิตมีอิทธิพลต่อลักษณะมุ่งเวลาและลักษณะมุ่งเวลาเป็นแรงจูงใจที่สอดคล้องกับบริบทโดยลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแรงจูงใจในช่วงวัยรุ่น ส่วนลักษณะมุ่งปัจจุบันเป็นแรงจูงใจในวัยกลางคน

มัลมเบิร์ก (Malmberg, 1997) ศึกษาผลของระดับการศึกษา เพศ และการประเมินตนเองต่อลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่นฟินแลนด์และโปแลนด์ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาวฟินแลนด์และโปแลนด์อายุ 17 ปี จำนวน 352 คน พบว่า ผู้หญิงต้องการสำเร็จการศึกษาและนักเรียนวิชาชีพมีความคาดหวังต่ำในความสำเร็จในอาชีพในอนาคตและระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมุ่งอนาคต

แมคคาเบ และบาร์เน็ต (McCabe & Barnett, 2000) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรด 6 ชาวอเมริกัน - แอฟริกัน ที่อยู่ในเขตเมือง จากกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นตอนต้นชาวอเมริกัน - แอฟริกัน ที่อยู่ในเขตเมืองที่มีรายได้ต่ำ พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตมีมิติเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับมารดา การสนับสนุนทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม โดยสามารถทำนายลักษณะมุ่งอนาคตได้จากความแตกต่างของปัจจัยเหล่านี้

รูเบนซ์ และไบรอัน (Robbins & Bryan, 2004) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคต ความไม่ยั้งคิดและพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่นผู้ต้องคดี จากกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นผู้ต้องคดีประมาณ 300 คน พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยง ความไม่ยั้งคิด สามารถคาดการณ์ได้ถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สุรา ใช้ถุงยางอนามัยและปัญหาการสูบบุหรี่ได้ และวัยรุ่นที่มีลักษณะมุ่งอนาคตในเชิงบวกจะเป็นผู้มีแนวโน้มค่าที่ใช้กัญชา ยาเสพติดเกินขนาด และดื่มเหล้าระหว่างมีเพศสัมพันธ์

เฮิร์ช และคณะ (Hirsch et al., 2005) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์กับภาระหน้าที่และความคิดฆ่าตัวตายในผู้ใหญ่ที่มีอาการซึมเศร้า จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อแม่อายุ 55 ปี หรือผู้ที่มีอายุมากกว่านั้น จำนวน 136 คน พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับภาระหน้าที่และความคิดฆ่าตัวตาย ความรู้สึกไม่มีความหวังและมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ว่าการทำให้เกิดลักษณะมุ่งอนาคตในทางบวกเพิ่มมากขึ้นจะช่วยลดการเสี่ยงต่อการคิดฆ่าตัวตาย งานวิจัยในต่างประเทศนั้น ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต ได้แก่ ปัจจัยครอบครัว ความสัมพันธ์กับมารดา การสนับสนุนทางสังคม การขัดเคืองทางสังคม ระดับการศึกษา เพศ การประเมินตนเอง ภาระหน้าที่ และความคิดฆ่าตัวตาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตเช่นกัน ซึ่งสรุปได้ว่า 1) ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามเพศ ชั้นเรียน สถานที่เกิด อายุ และชนชั้น 2) ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักแบบใช้เหตุผลแบบลงโทษทางจิตและระดับจริยธรรม 3) ประสิทธิภาพสังคมที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนที่มีคุณค่าสามารถช่วยส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตได้ 4) นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ กิจกรรมกลุ่ม เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบเผชิญความจริง การใช้ชุดการแนะนำจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้น 5) ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับอายุเป็นรูปตัว U โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำสุดที่อายุ 15 ปี 6) ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ 7) ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบและจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย 8) ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงและความไม่ยั้งคิด

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อลดการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ และส่งเสริมการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้นักเรียนเหล่านี้รู้จักคาดการณ์ไกลถึงอนาคตข้างหน้าด้าน

การศึกษาและการประกอบอาชีพ มีการวางแผนดำเนินการตามเป้าหมาย สามารถตัดสินใจเลือกและกระทำ รวมถึงหลีกเลี่ยงการกระทำอันจะนำมาซึ่งผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้และงดเว้นการกระทำบางอย่างได้อย่างเหมาะสม เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการในอนาคตได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวะนิยม

ความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่ม

ประทุม เป็นสุวรรณ (2545, หน้า 2) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นหรือเป็นความต้องการของกลุ่มบุคคลที่จะปรับปรุงตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้นำกลุ่ม (Leader) มีบทบาทเอื้ออำนวยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดบรรยากาศแห่งสัมพันธภาพที่อบอุ่น มีความไว้วางใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถบอกเล่าและรับฟังความคิดเห็น ความรู้สึก ปัญหาความขัดแย้งภายในใจของตนให้ในกลุ่มได้รับทราบ มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีปัญหาเช่นกัน มิใช่แต่ตนเองที่มีปัญหาเพียงคนเดียว ทำให้กล้าเผชิญปัญหา เกิดการสำรวจตนเอง พิจารณาปัญหาความขัดแย้ง นำไปสู่การยอมรับวิกฤตการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่นำข้อเสนอแนะจากกลุ่มมาเป็นแนวทางในการคิดแก้ไขปัญหาในหลาย ๆ วิธีจนสามารถปรับพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม พัฒนาตนเองได้เต็มขีดความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

คันสนีย์ สมิตะเกษตริน (2544, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้รับบริการปรึกษา ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาเข้ากลุ่มกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาซึ่งเป็นผู้มีคุณลักษณะและบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำกลุ่ม ทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้บรรยากาศในกลุ่มมีความอบอุ่นเป็นกันเอง รู้สึกปลอดภัย จนทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การเปิดเผยตนเองเพื่อช่วยให้สมาชิกได้สำรวจและเผชิญหน้ากับปัญหาหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกวิตกกังวล ด้วยการทำความเข้าใจและค้นหาวิถีทางในการแก้ไขปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2546) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่า เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือที่อาศัยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้บริการ (Counselor) และผู้รับบริการ (Counselee) ช่วยให้ผู้รับบริการเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งยังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามควรแก่อัตภาพแห่งตน

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 2) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันหรือความต้องการเหมือนกัน โดยให้บริการปรึกษาตั้งแต่ 4-8 คน ซึ่งมุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาได้ปรับปรุงตนเอง โดยผู้ให้คำปรึกษาจะคอยเอื้ออำนวยให้ผู้รับคำปรึกษาได้มีโอกาสสำรวจตนเอง แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น กล่าวเผชิญความจริง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น จริงใจ การยอมรับความไว้วางใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

คอเรย์ (Corey, 2004, p. 3) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่มว่า เป็นการช่วยให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมและยังช่วยให้สมาชิกมีทักษะกับการจัดการกับปัญหาของตนเอง

วัชร ทรัพย์มี (2550, หน้า 103) สรุปความหมายการปรึกษากลุ่มว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการปรึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้มีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงตนเองหรือต้องการจะแก้ปัญหาคิดปัญหาหนึ่งร่วมกัน มาปรึกษาหารือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ให้คำปรึกษาร่วมอยู่ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคน เป็นการระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจ ได้สำรวจตนเอง ได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล่าวเผชิญปัญหาและได้ให้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเองกับทั้งที่ได้รับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่นและได้ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีความรู้สึกขัดแย้งหรือความคิดเห็นเช่นเดียวกับตน ไม่ใช่เขาคคนเดียวที่มีปัญหา

อนงค์ วิเศษสุวรรณ (2550) กล่าวสรุปถึงการปรึกษากลุ่มว่า เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ โดยผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ใช้ทฤษฎี เทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการดำเนินการกลุ่มให้กับสมาชิกหลายคนในเวลาเดียวกัน สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น เข้าใจว่าปัญหาเป็นเรื่องปกติในการดำเนินชีวิต แต่ละคนมีวิธีการจัดการและเลือกวิธีการเผชิญสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง ข้อดีของการปรึกษาคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มจะช่วยสนับสนุน ให้กำลังใจให้ข้อคิดได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น เป็นแนวทางในการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาตนเองของสมาชิก

สรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีสภาพปัญหาและความต้องการคล้าย ๆ กัน ต้องการที่จะปรับปรุงตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม ทำหน้าที่สร้างบรรยากาศ ในกลุ่มที่อบอุ่น จริงใจ รู้สึกปลอดภัย เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจตนเอง แสดงความคิดเห็น กล่าวเผชิญกับปัญหา

ยอมรับความจริงว่าทุกคนก็มีปัญหาเช่นกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถพัฒนาตนเอง ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ประทุม เป็นสุวรรณ (2545) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ คือ

1. เพื่อช่วยให้เกิดบรรยากาศแห่งสัมพันธภาพที่อบอุ่น คำนึงถึงที่ฟัง ปลอดภัยไว้วางใจ ตนเองและผู้อื่นจนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกกับข้อใจ อัดอั้นตันใจให้สมาชิก

ในกลุ่มทราบ รับรู้ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ซึ่งต่างคนก็จะเกิดความรู้สึกสบายใจขึ้น ที่มีกลุ่มสมาชิกรับรู้ปัญหาเท่ากับความทุกข์ได้ถูกนำออกไปแล้วส่วนหนึ่ง

2. เพื่อให้เกิดการรับฟัง รับรู้ความรู้สึก ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานทางความคิด เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง นำไปสู่ การปรับวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

3. เกิดการสำรวจค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน ทำให้รู้จักตนเองในด้านความถนัด ความสามารถและระดับสติปัญญาดีขึ้น

4. เพื่อรับรู้ว่ามีสมาชิกในกลุ่มคนอื่น ๆ ก็มีความต้องการและมีปัญหาคล้าย ๆ กับตน มิใช่เราคนเดียวเท่านั้นที่มีปัญหา สามารถรับรู้ข้อบกพร่องของตนเอง ทำให้กล้าเผชิญความจริง ความยุ่งยาก และความทุกข์ที่เกิดขึ้น

5. เพื่อเรียนรู้วิธีการโต้แย้งกับสมาชิกอย่างจริงใจ ด้วยความรัก สามัคคี เอื้ออาทร ห่วงใย นำไปสู่การระดมความคิดหลากหลายวิธีในการค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน ในกลุ่ม

6. เพื่อเรียนรู้วิธีการฟังตนเองให้มากที่สุด และฟังผู้อื่นน้อยที่สุดเช่นกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมต่อไป

7. เพื่อให้รู้จักเลือกตัดสินใจใช้วิจารณญาณด้วยตนเองอย่างฉลาด จากข้อมูลการ เสนอแนะของกลุ่มสมาชิกมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เพราะไม่มีใครรู้ความต้องการ ของปัญหาเท่ากับตนเอง ดังนั้นการเลือกตัดสินใจจึงเป็นภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคล จึงจะเหมาะสม ที่สุด

8. เพื่อกำหนดแผนการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับตนเอง บรรทัดฐาน ค่านิยม ของสังคม ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในแต่ละยุคสมัยนั้น เพราะค่านิยมนั้นเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและกาลเวลา

9. เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มสมาชิก ในการตัดสินใจ ที่เหมาะสมกับตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคตในทุกด้าน

กรมสุขภาพจิต (2546) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่า เพื่อให้ผู้รับบริการปรึกษาเกิดการเรียนรู้ เข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด และเหมาะสมกับตน ช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นการร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการในการวางแผนและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม

คอเรย์ (Corey, 2004, pp. 5 - 6) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่จะไว้วางใจตนเองและบุคคลอื่น
2. เพิ่มตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง
3. รับรู้ถึงความต้องการของสมาชิกกลุ่มคนอื่นและปัญหาพร้อมกับพัฒนาความรู้สึกของความเป็นสากล
4. มีกรยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง การนับถือตนเอง และมีมุมมองใหม่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่น
5. พัฒนาความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น
6. ค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา
7. เพิ่มความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
8. รู้จักที่จะเลือกและสร้างทางเลือกอย่างรอบคอบ
9. วางแผนปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
10. เรียนรู้ทักษะทางสังคม
11. เกิดความเข้าใจในความต้องการและความรู้สึกของบุคคลอื่น
12. เรียนรู้การเอาใจใส่บุคคลอื่น ความซื่อสัตย์ และความจริงใจ
13. เข้าใจถึงค่านิยมของบุคคลและพิจารณาว่าจะปรับอย่างไร

สรุปว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจตนเอง และเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งที่เป็นความวิตกกังวลด้วยการทำความเข้าใจ รู้จักการแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกด้วยกัน ค้นหาวิธีการที่จะแก้ปัญหา พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

ลำดับขั้นตอนของการให้คำปรึกษากลุ่ม

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อตั้งกลุ่ม ในขั้นนี้สมาชิกที่เข้ากลุ่มยังไม่กล้าเปิดเผยตนเอง เพราะยังไม่ไว้วางใจในกลุ่ม ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษา และสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในกลุ่มและต้องใช้เวลาแก่สมาชิกกลุ่มพอสมควร

ขั้นที่ 2 ขั้นการเปลี่ยนแปลงลักษณะของสมาชิกเป็นขั้นต่อจากขั้นแรก กลุ่มเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการขึ้นบ้าง สมาชิกเริ่มรู้จักไว้วางใจกันแต่ยังมีความวิตกกังวล มีความตึงเครียดอยู่บ้าง ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องพยายามชี้แจงให้สมาชิกกล้าอภิปรายปัญหาตัวเองอย่างเปิดเผย

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ ขั้นนี้สัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะดีขึ้นมาก กล้าเปิดเผยตนเอง อภิปรายปัญหาตามความเป็นจริง ร่วมกันแก้ปัญหาของสมาชิก ทุกคนได้สำรวจตนเอง เข้าใจปัญหาและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นยุติการให้คำปรึกษา เมื่อสมาชิกเข้าใจปัญหาอย่างกระจ่างแจ้ง รู้จักแก้ และเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตน นำไปปฏิบัติด้วยความพอใจ ไม่มีข้อข้องใจค้าง ก็ให้ยุติการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มได้

ขนาดของกลุ่ม

ในการให้คำปรึกษากลุ่มนั้นขนาดกลุ่มที่ดีที่สุดอยู่ระหว่าง 4-8 คน เพราะถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินจำนวน 8 คน การถ่ายโยงจะค่อย ๆ อ่อนลงจนกระทั่งสมาชิกแทบไม่มีความหมาย และมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันน้อย กลุ่มทำหน้าที่เสมือนการรวมกลุ่มย่อยหลาย ๆ กลุ่ม และผู้ให้คำปรึกษาจะมีความยากลำบากในการชักจูงให้สมาชิกแต่ละคนสนใจกลุ่ม แต่ถ้าขนาดของกลุ่มเป็นกลุ่มขนาดเล็ก สมาชิกจะมีโอกาสสื่อความหมายซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่ แต่ถ้าขนาดของกลุ่มใหญ่ขึ้น สมาชิกก็จะได้รับประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกลุ่มน้อยมาก ซึ่งสมาชิกจะพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีความหมายกับผู้ให้คำปรึกษา ผู้พูดและผู้แสดงความคิดเห็น เท่านั้นจะทำให้สมาชิกปฏิบัติตนเหมือนอยู่ในชั้นเรียนและพึ่งพาผู้ให้คำปรึกษามากขึ้น

ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มเป็นกลุ่มละ 8 คน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับคำปรึกษาในฐานะสมาชิกกลุ่มมากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม มีสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน มีความไว้วางใจกัน

ระยะเวลาและจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษากลุ่ม

การให้คำปรึกษากลุ่มนั้นผู้ให้คำปรึกษาแบบกลุ่มควรจัดให้คำปรึกษากลุ่มอย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีเวลาอันจำกัดอาจจัดให้มีการให้คำปรึกษาสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้งได้ ส่วนจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นควรมีจำนวนครั้งประมาณ 6-10 ครั้ง ระยะเวลาที่ใช้ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะเป็นเวลายาวนานเท่าใดนั้น จะแตกต่างกันไปตามวัยของผู้มารับคำปรึกษา ถ้าเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ควรใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ควรใช้เวลาประมาณ 1 - 1½ ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นนักเรียนระดับชั้นอุดมศึกษาหรือผู้ใหญ่ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 1½ - 2 ชั่วโมง ทั้งนี้หมายความว่า

ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้น เวลาที่ใช้ในการให้คำปรึกษาแต่ละครั้งอย่างมากที่สุด ไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง

คอเรย์ (Corey, 2004) กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นควรจัดให้มีการเข้ากลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และใช้เวลาสั้น ๆ ส่วนผู้ใหญ่ควรจัดจำนวนครั้งมากกว่าและใช้เวลาสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

สถานที่และอุปกรณ์ในการให้คำปรึกษากลุ่ม

ในกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มนั้น ควรกำหนดสถานที่และอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมเพียงพอแก่จำนวนสมาชิกกลุ่ม จัดเป็นวงกลมในห้องที่ผู้รับคำปรึกษาสามารถพูดได้อย่างอิสระ โดยไม่มีใครนอกห้องได้ยิน ห้องที่ใช้ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ดึงดูดความสนใจแก่สมาชิกควรเป็นห้องที่มีขนาดกว้างพอสมควร จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มแสดงบทบาทหรือสารัตถพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ถ้าพื้นห้องปูพรมหรือมีความสะอาดพอ สมาชิกก็อาจเปลี่ยนจากนั่งเก้าอี้เป็นการนั่งพื้นแทน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียงจัดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้คำปรึกษากลุ่ม เพราะการบันทึกภาพและเสียงทำให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถนำเหตุการณ์มาทบทวนพิจารณาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในการให้คำปรึกษากลุ่ม ช่วยให้สามารถวิจารณ์บทบาทที่แสดงออกและการเล่นบทบาทสมมติของสมาชิก ทั้งยังช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้รู้จักพฤติกรรมที่ไม่ส่งผลดีต่อตนเอง และรู้จักความต้องการที่ไม่ได้กล่าวออกมาทางวาจาและช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้ประเมินอิทธิพลของกันและกันในด้านที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม

ประโยชน์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

- ประทุม เป็นสุวรรณ (2545) กล่าวถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีดังนี้
1. บรรยากาศมีสัมพันธภาพที่อบอุ่น เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รับฟัง แลกเปลี่ยน เสนอแนะความคิดเห็นนำไปสู่การสำรวจตนเอง ทำให้กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาเกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ทักษะในการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี
  2. เกิดความไว้วางใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถบอกความรู้สึก เล่าเรื่องที่เป็นปัญหา ตลอดจนรับฟังปัญหาของสมาชิกได้
  3. สมาชิกในกลุ่มมีโอกาช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหา
  4. ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาทักษะในการปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
  5. สมาชิกในกลุ่มเข้าใจตนเองได้อย่างชัดเจน ทำให้เข้าใจค่านิยมของตนเองนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเจตคติปรับพฤติกรรมของตนได้เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกปลอดภัยได้รับความไว้วางใจจากกลุ่ม สมาชิกได้เรียนรู้ยอมรับการช่วยเหลือจากสมาชิกในกลุ่มบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและนำไปสู่การเผชิญปัญหา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

คอเรย์ (Corey, 2004) กล่าวถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธภาพและเพิ่มประสิทธิภาพทักษะทางสังคม ได้แสดงความรู้สึก ความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกถึงการยอมรับจากกลุ่มจากการได้ข้อมูลย้อนกลับ ทำให้รับรู้ว่าคุณค่าของตนเองอย่างไร ช่วยให้สมาชิกกล้าที่จะเปิดเผยตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เรียนรู้ที่จะรับฟังผู้อื่นด้วยความจริงใจและเต็มใจ
2. บรรยากาศของสมาชิกกลุ่มที่แสดงถึงความเข้าใจ การช่วยเหลือเอาใจใส่จะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในกลุ่ม โดยผ่านกระบวนการที่ได้รับจากสมาชิกและทำให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม
3. สมาชิกได้ตัดสินใจด้วยตนเองว่ามีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนอะไรสามารถเปรียบเทียบได้ระหว่างการยอมรับตนเองและการยอมรับของผู้อื่น จึงจะช่วยให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงตัวเองได้อย่างเหมาะสม

ความเป็นมาของทฤษฎีอัตถิภาวะนิยม

การให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม (Existential Counseling) พัฒนามาจากแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) เป็นแนวคิดทางปรัชญาที่เน้นความสำคัญเรื่องความมีอยู่ ซึ่ง คีร์ติ บูญเจือ (2522) ได้ให้คำอธิบายถึงลัทธิอัตถิภาวะนิยมไว้ว่า “ลัทธิที่ถือว่าการค้นหาสัจจะทำให้ผู้คิดออกห่างจากความเป็นจริง ความเป็นจริงที่แท้ก็คือ อัตถิภาวะนิยมของแต่ละคน มีสิ่งแวดล้อมและสภาพซึ่งตนเองได้สะสมไว้ โดยการตัดสินใจเลือกตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ปรัชญาที่มีประโยชน์จริง ๆ ก็คือ “ปรัชญาที่ศึกษาอัตถิภาวะของตนเอง” โดยนักปรัชญาอัตถิภาวะนิยม ชื่อ โสเรน เอ เคิร์ทการ์ด (Soren A. Kierkegard, 1813 - 1855) ซึ่งมีแนวคิดเน้นการดำรงอยู่ของมนุษย์ (Being) และความมุ่งมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่เขาได้เลือกตั้งตัดสินใจแล้ว ในขณะที่นั้นความคิดแนวปรัชญาอัตถิภาวะนิยมนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการพัฒนาแนวความคิดปรัชญาแนวอัตถิภาวะนิยมมาใช้และทำให้เป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็ว หลังจากที่โสเรน เอ เคิร์ทการ์ด เสียชีวิตไปแล้วกว่า 70 ปี เนื่องจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนในยุคนั้นตระหนักถึงความเลวร้ายในช่วงสงคราม รู้สึกพ่ายแพ้ครอบครัวยแตกแยก ซึ่งนำไปสู่ความสูญเสียและรู้สึกหมดหวัง (Capuzzi & Gross, 1995, p. 209)

โดยบุคคลที่มาขอความช่วยเหลือจากนักจิตวิทยาในยุคนั้นมักมาด้วยปัญหาว่าตนเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว (Isolation) แปรกแยก (Alienation) ว่างเหว (Loneliness) และมีความรู้สึกไร้ความหมายในการดำเนินชีวิตของตน ซึ่งนักจิตวิทยาทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มพฤติกรรมนิยม, กลุ่มจิตวิเคราะห์) ล้มเหลวในการที่จะทำความเข้าใจกับประสบการณ์และความรู้สึกที่นำมาสู่ปัญหาของผู้มาขอความช่วยเหลือเหล่านี้ (Vondracek & Corneal, 1995, pp. 195 - 196)

นักจิตวิทยาในยุคนั้นได้พยายามแสวงหาแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณค่าของบุคคลและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ จึงได้เกิดแนวคิดทางจิตวิทยาที่ 3 คือ กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ขึ้นมาเพื่อตอบสนองข้อจำกัดของนักจิตวิทยาทั้ง 2 กลุ่มข้างต้นและแนวปรัชญาอัตถิภาวะนิยม ได้ถูกพัฒนาผ่านกลุ่มของนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม โดยได้สร้างหลักการเพิ่มในด้านของแนวความคิดประสบการณ์ของการตระหนักในตนเองและความรับผิดชอบ (Capuzzi & Gross, 1995, pp. 210 - 211) ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยมนี้ยืนยันที่จะไม่ตัดสินมนุษย์ จุดสนใจของผู้ให้คำปรึกษาทฤษฎีนี้อยู่ที่เงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ ซึ่งรวมถึงความสามารถที่จะมีสติเป็นของตนเอง มีอิสระในการเลือกตัดสินใจในโชคชะตาของตนเอง แต่จะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ อีกทั้งวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เป็นไปอย่างไร้ความหมายอันแตกต่างไปจากผู้อื่น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาทางบุคลิกภาพของคนปกติขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละคน ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง พัฒนามาจากสภาพความเป็นทารก ความคิดหลักของมนุษย์ ได้แก่ ข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติของตนเองและความต้องการ ที่จะก้าวไปข้างหน้าอันเป็นความต้องการที่จะแสดงออกหรือต้องการจะเป็นอะไรสักอย่าง ซึ่งเป็นวิธีการที่มีทิศทางในอนาคตและเน้นที่การมีสติก่อนที่จะลงมือกระทำการใด ๆ บุคคลสำคัญในทฤษฎีนี้ได้แก่

บีนสวานเกอร์ (Binswanger, n.d. cited in Corey, 2005) จิตแพทย์จากมหาวิทยาลัยซูริค ลูกศิษย์ของ Jung) เป็นจิตแพทย์คนแรกที่น่าแนวคิดของปรัชญาอัตถิภาวะนิยม ไปใช้ร่วมกับจิตวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์และแปลความหมายบุคลิกภาพของมนุษย์ วิเคราะห์ถึงว่า บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากสัมพันธภาพที่เขามีต่อบุคคลอื่นและสัมพันธภาพเหล่านั้นทำให้บุคคลเข้าใจตนเองอย่างไร การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ดังนั้น สภาพความเป็นอยู่ (Existence) ของมนุษย์จึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับสังคม

แฟรงเคิล (Frankl, 1967) จิตแพทย์ชาวเวียนนา เกิดในปี ค.ศ. 1905 จบการศึกษาทางด้านแพทยศาสตร์และปรัชญาโท เอก จากมหาวิทยาลัยเวียนนา ได้เป็นผู้ตั้งศูนย์การแนะแนวสำหรับเยาวชน (Youth Advisement Centers) ในปี ค.ศ. 1928 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ในปี ค.ศ. 1928 - 1938 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยา และจิตเวชของโรงพยาบาลรอตชิล (Rothchild) ในเวียนนา ในปี ค.ศ. 1942-1945 ถูกกักขังเป็นนักโทษในค่ายกักกันชาวยิว ที่ออสวิตซ์

และคาสัวร์ ซึ่งในขณะนั้น บิคามารคาพี่ชาย และภรรยา ได้เสียชีวิตในค่ายกักกันและห้องรมแก๊ส ในปี ค.ศ. 1955 แฟรงเคิล ได้เป็นศาสตราจารย์ทางประสาทวิทยาและจิตเวช ณ มหาวิทยาลัย เวียนนา แฟรงเคิลได้เผยแพร่งานด้านจิตบำบัดแบบโลกอส ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งทางอัตถิภาวะนิยมโลกอส หมายถึง วาทะ (Speech) หรือเหตุผล (Reason) แต่แฟรงเคิล ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็นความหมาย (Meaning) โดยแฟรงเคิลปฏิเสธความเชื่อทางทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ว่ามนุษย์มีแรงขับของสัญชาตญาณทางเพศ ปฏิเสธความคิดเห็นของจุง เกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ และไม่ยอมรับความคิดเห็นของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมที่เชื่อในทฤษฎีการวางเงื่อนไขที่มองมนุษย์เหมือนเครื่องจักร สำหรับแฟรงเคิลเชื่อว่าการแสวงหาความหมายในชีวิตเป็นความรับผิดชอบสูงสุดของมนุษย์ และเป็นกระบวนการในระดับสติปัญญามากกว่าในระดับสัญชาตญาณ ความหมายของชีวิตของแต่ละบุคคลมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ความมีอยู่ของเขาในสถานการณ์และเวลานั้น ๆ ไม่สามารถที่จะกำหนดเป็นบรรทัดฐานเดียวกันได้ ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในค่ายกักกัน แฟรงเคิลได้รับความทุกข์ทรมานและเผชิญกับความเศร้าใจจากการต้องสูญเสียบุคคลต่าง ๆ อันเป็นที่รักไป ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เขาพยายามต่อสู้ พยายามใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย โดยไม่ยอมจำนนต่อสภาพแวดล้อม แม้ตัวจะถูกคุมขัง แต่จิตใจของเขายังมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะคิดและผลิตงานที่สร้างสรรค์ ต่อสังคม หนังสือเล่มหนึ่งในหลายเล่มที่น่าสนใจ ชื่อ “Man’s Search for Meaning” ซึ่งเขียนโดยแฟรงเคิล เขียนขึ้นเมื่อปี 1955 นั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะเผยแพร่ชีวิตลำเค็ญของเขาให้ชาวโลกได้ทราบ แฟรงเคิล ได้บรรยายไว้ว่า มนุษย์สามารถพบความหมายในชีวิตได้หลายทาง มนุษย์หาได้สูญเสียทุกอย่าง เพียงแต่ไม่รู้ว่ามีชีวิตอยู่ไว้ เพื่ออะไร ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาความหมายแห่งชีวิตของเขา โดยแยกออกเป็น ความหมายแห่งชีวิตในด้านความอดทนและการทนทุกข์ทรมาน ความหมายแห่งชีวิตในด้านการทำงานและความหมายแห่งชีวิตในด้านความรัก

เมย์ (May, 1967 cited in Corey, 2005) เกิดในปี ค.ศ. 1909 มีชีวิตช่วงแรกอยู่ที่โอไฮโอ แล้วย้ายไปอยู่ที่มิชิแกน มีชีวิตในวัยเด็กที่ไม่สุขสบาย จึงทำให้มีความสนใจในจิตวิทยาและการให้คำปรึกษาประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวที่เต็มไปด้วยความดิ้นรนต่อสู้และล้มเหลวจากชีวิตแต่งงาน 2 ครั้ง จึงทำให้สนใจแนวคิดแบบอัตถิภาวะนิยม ชีวิตในวัยหนุ่มได้ศึกษาเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของกรีกโบราณ ซึ่งช่วยให้มีความสนใจธรรมชาติของมนุษย์ ต่อมาได้เดินทางไปศึกษากับอัลเฟร็ด แอดเลอร์ (Alfred Adler) ที่กรุงเวียนนา ซึ่งระหว่างที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาเอกนั้น เมย์ได้ล้มป่วยด้วยโรคควินโรค ทำให้ต้องอยู่เรือนคนไข้สำหรับการพักฟื้นร่างกายตลอดช่วงเวลา 2 ปี ในช่วงเวลานี้เอง เมย์ได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการอ่านและการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของความวิตกกังวล จึงทำให้สามารถเขียนตำราเกี่ยวกับความวิตกกังวลขึ้นมาได้ คือ

“The Meaning of Anxiety” นอกจากคำราที่ได้รับความนิยมอีกเล่ม คือ “Love and Will” ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงชีวิตส่วนตัวที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนกับความรัก ความผูกพัน รวมทั้งสิ่งที่สะท้อนถึงค่านิยมเรื่องเพศและการแต่งงานของสังคมตะวันตก

การให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธแนวคิดที่เกี่ยวกับมุมมองในธรรมชาติของมนุษย์ของทฤษฎีจิตวิเคราะห์และทฤษฎีพฤติกรรมนิยม กล่าวคือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์จะมองว่า ความอิสระของมนุษย์เป็นสิ่งที่ถูกควบคุมด้วยจิตไร้สำนึก (Unconscious Forces) แรงขับและเหตุการณ์ในอดีต ส่วนทฤษฎีพฤติกรรมนิยมจะมองว่า เป็นสิ่งที่ถูกควบคุมโดยสถานการณ์หรือเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ในทางกลับกันผู้ให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยมนั้น เข้าใจความจริงเหล่านี้เกี่ยวกับสถานะของการเป็นมนุษย์ แต่เน้นในส่วนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีอิสระในการเลือกหรือการตัดสินใจว่าจะทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แนวทางนี้อยู่บนพื้นฐานของการอนุมานที่ว่าบุคคลมีอิสระและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่บุคคลเลือกและสิ่งที่บุคคลกระทำ บุคคลเป็นผู้ประพันธ์บทชีวิตของตนเองและเป็นคนเขียนพิมพ์เขียวชีวิตที่บุคคลได้ออกแบบ

แนวคิดพื้นฐานแบบอัตถิภาวะนิยม จะมองว่าบุคคลไม่ได้เป็นเหยื่อของสถานการณ์ เพราะส่วนใหญ่บุคคลจะเลือกสิ่งที่ต้องการเลือก ในการให้คำปรึกษาจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญ คือ กระตุ้นผู้ให้คำปรึกษา ได้สะท้อนถึงชีวิตตนเอง ได้ตระหนักในทางเลือกที่มีและสามารถตัดสินใจเลือกตัวเลือกนั้นได้ จนกระทั่งผู้รับคำปรึกษาเริ่มตระหนักถึงวิธีที่จะยอมรับในสถานการณ์และการควบคุมสิ่งแวดล้อมรอบตัว เขาสามารถที่จะเริ่มไปสู่หนทางแห่งการขัดเกลาชีวิตของตนเองอย่างมีสติได้

แนวคิดในการบำบัดของ เมย์ (May, 1967 cited in Corey, 2005) ถือเป็นแนวคิดในกลุ่มมนุษยนิยม (Humanistic Approach) ได้นำหลักการแบบอังกฤษไปประยุกต์ใช้ในอเมริกาในงานของจิตบำบัด เขาได้เขียนงานเขียนที่เสนอแนวคิดเบื้องต้นของการนำแนวคิดแบบอัตถิภาวะนิยมไปประยุกต์ใช้ ที่สำคัญ ๆ เช่น ตำราเอ็กซ์ซิเทนซ์ (Existence: A New Dimension in Psychiatry and Psychology) ตามแนวคิดของเมย์จึงอธิบายถึงทางเลือกของบุคคล คือ ต้องกล้าที่จะเป็นและสิ่งที่บุคคลเลือกจะเป็นตัวกำหนดว่าจะเป็นคนแบบใดภายในตัวบุคคลจะมีอุปสรรคที่ต้องต่อสู้ถึงแม้ว่าขั้นตอนการแผ่ขยายความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ทรามานเสมอด้วยเหตุผลที่ว่า อุปสรรคในใจนั้นอยู่ระหว่างความรู้สึกปลอดภัยได้พึ่งพิงกับความพอใจที่ได้เติบโตและความเจ็บปวดจากการเติบโต และเมย์ก็ยังมีมุมมองว่า จิตบำบัดควรมีความหมายในการช่วยเหลือบุคคลให้ค้นพบความหมายในการดำรงชีวิตและควรตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าการขจัดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในประเด็นต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางเพศและปัญหาด้านประเวณี ความเขลาและ

การเผชิญกับความตาย ดังนั้น ผู้ให้คำปรึกษาจึงเป็นตัวช่วยให้บุคคลได้ค้นหาหนทางต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตในสังคมให้ดีที่สุด

ยาโลม (Yalom, n.d. cited in Corey, 2005) เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยมที่มีส่วนช่วยเหลือวงการจิตวิทยาทั้งยุโรปและอเมริกา ได้พัฒนาแนวคิดแบบอัตถิภาวะนิยมและนำแนวคิดแบบอัตถิภาวะนิยมเข้าสู่การบำบัดของเขา ผลงานที่ได้เขียนเพื่อศึกษาและทำให้เขาได้พัฒนาทฤษฎีแบบอัตถิภาวะนิยมในการให้คำปรึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์สำคัญ ๆ 4 ประเด็น ได้แก่ ความตาย (Death) ความอิสระเสรี (Freedom) ความคงอยู่หรือมีอยู่ (Existence) และการอยู่อย่างไร้ความหมาย (Meaninglessness) เขาได้เขียนตำราจิตวิทยาเอ็กซิสเทนเชียล (Existential Psychology 1980) อันนับว่าเป็นความสำเร็จของเขาและตามเนื้อหาในตำราของเขาจะเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างที่จะยอมรับแนวคิดของแฟรงเกิลอย่างชัดเจน ซึ่งเนื้อหาได้อธิบายถึงบทบาทหรืออิทธิพลสำคัญต่อประสบการณ์ของการให้คำปรึกษา การยอมรับและการคำนึงในทฤษฎี รวมทั้งประเด็นสำคัญอื่น ๆ ตามแนวคิดแบบอัตถิภาวะนิยมและสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ถือว่าเป็นหัวใจของงานด้านจิตบำบัดคลินิกแบบอัตถิภาวะนิยม ก็คือ ประเด็นสำคัญ 4 ประการในชีวิตของมนุษย์นั่นเอง (ความตาย ความอิสระเสรี ความคงอยู่หรือมีอยู่และการอยู่อย่างไร้ความหมาย) ทฤษฎีแบบอัตถิภาวะนิยมนี้ ให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์มาก เมื่อผู้รับคำปรึกษา มาปรึกษาเพื่อขอให้ช่วยตัดสินใจ ผู้ให้คำปรึกษาพยายามตัดสินใจเลือกทางออกด้วยตนเอง พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543, หน้า 105) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้ไม่ยอมรับพรหมลิขิต เพราะถือว่ามนุษย์เกิดมามีทางเลือกสามารถเลือกความหมายได้อย่างมีอิสระเสรีต่อการกำหนดเกณฑ์ความหมายของชีวิต (Meaning of Life) ของตนเอง ทั้งในด้านการให้ (Give) การรับ (Take) และการเลือก (Choice) สิ่งต่าง ๆ สำหรับชีวิต

การให้ (Give) บุคคลจะให้อะไรสำหรับชีวิตได้บ้างทั้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น การประหยัด ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย การบริจาคโลหิตเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น

การรับ (Take) บุคคลจะรับอะไรเข้ามาบ้าง ซึ่งทฤษฎีนี้ถือว่า ทั้งความสุขและความทุกข์เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถรับเข้ามาในชีวิต

การเลือก (Choice) บุคคลจะเลือกรับ เลือกคิด เลือกทำอะไรเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต สำหรับการเลือกนี้เป็นเรื่องของผู้ที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจ ซึ่งการที่บุคคลเลือกกระทำหรือไม่กระทำถือว่าการเลือกทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยมที่มีอิทธิพลต่อการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยมท่านอื่น ๆ เช่น พอล ซาร์ต (Jean Paul Sarte), กาเบรียล มาเซล (Gabriel Marcel), อัลเบิร์ต คาร์มัส (Albret Carmus), คาร์ล แจสเปอร์ (Karl Jaspers), มาติน บูเบอร์ (Martin Buber)

มุมมองธรรมชาติของมนุษย์ (View of Human Natures)

นักอรรถนิยามให้ความสำคัญกับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ โดยกล่าวว่า มนุษย์ไม่ใช่วัตถุหรือเครื่องจักร หรือผลผลิตของกระบวนการใด ๆ มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตน ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีเกียรติยศ มนุษย์อาจจะต้องยอมรับอิทธิพลต่าง ๆ ภายนอก หรือข้อจำกัดในชีวิต แต่สิ่งเหล่านี้นักอรรถนิยามเห็นว่าเป็นเพียงข้อจำกัดที่มนุษย์ต้องรับรู้ แต่ไม่ใช่กำหนดความเป็นไปของมนุษย์ (Keawkungwal, 1989, pp. 49 - 50)

ซาร์ต (Sarte, n.d. อ้างถึงใน ทศนา บุญทอง, 2525, หน้า 27 - 28) ซึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนวอรรถนิยามชาวฝรั่งเศส กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า องค์ประกอบของมนุษย์มี 3 ประการ คือ

1. เสรีภาพ เพราะมนุษย์กับเสรีภาพแยกจากกันไม่ได้ มนุษย์เกิดมาพร้อมความว่างเปล่า ปราศจากพันธนาการ ไม่มีวิถีใด ๆ มากำหนดมนุษย์ มนุษย์จะเป็นในสิ่งที่เขาทำ มนุษย์สามารถตั้งต้นชีวิตได้เอง ไม่มีเกณฑ์ใด ๆ จะตัดสินว่าอะไรคือความดี ความชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพราะสิ่งต่าง ๆ มนุษย์เป็นผู้ให้ความหมายแก่สิ่งเหล่านี้

2. มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกกระทำของตนเองและการลงมือกระทำจะเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่พันธะ พันธะ คือ การนำตัวเราเข้าไปผูกพันกับสิ่งที่ตัวเราเลือก โดยเชื่อเอาว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสำหรับเรา

3. พันธะที่เกิดขึ้นจากเสรีภาพและการเลือกนั้น ก็คือความรับผิดชอบ นั่นคือเสรีภาพทำให้เกิดความรับผิดชอบ เมื่อมนุษย์มีเสรีภาพเต็มที่ในการเลือก มนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ด้วยในทุกสิ่งที่เลือกกระทำลงไป

เมย์ (May, 1967 cited in George & Cristiani, 1995, pp. 74 - 75) กล่าวถึงลักษณะ 6 ประการ ที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ตามแนวคิดของผู้ให้คำปรึกษาแนวอรรถนิยาม

1. มนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับตัวของพวกเขาเอง อากาทางประสาทเป็นวิธีหนึ่งที่บุคคลใช้ป้องกันความสำคัญหรือความคงอยู่ของตนเอง

2. มนุษย์มีลักษณะเฉพาะของตนเอง หรือความต้องการที่จะรักษาความสำคัญของพวกเขาเอง และการรักษาความสำคัญของตัวมนุษย์เองจะต้องมีอยู่ตลอด

3. มนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะนำไปสู่ความรู้สึกไม่แน่นอน

4. มนุษย์มีความสามารถในการที่จะเป็นผู้กระทำหรือเป็นเพียงผู้สังเกต เมื่อมนุษย์จะต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

5. มนุษย์มีลักษณะเฉพาะของการรับรู้ (Self-consciousness) การรับรู้นี้ หมายถึง การที่รับรู้ถึงอันตรายและการคุกคามจากภายนอก และการที่มีความสามารถรับรู้ได้นี้จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ในฐานะที่เป็นผู้กระทำ

6. มนุษย์มีลักษณะของความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกว่าจะต้องพยายามต่อต้าน สิ่งที่จะมาทำลายความดำรงอยู่ของตน

สำหรับธรรมชาติของมนุษย์ตามแนวอัตถิภาวะนิยม แฟรงเคิล (Frankl, 1959 cited in George & Cristiani, 1995, p. 75) ได้กล่าวเพิ่มเติมจากแนวความคิดของเมย์อีก 1 ลักษณะ คือ แรงผลักดัน อันดับแรกของชีวิตมนุษย์คือการค้นหาความหมายของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลจะต้องมีลักษณะเฉพาะตนและแสวงหาความหมายในชีวิต

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543, หน้า 107) กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์ตามแนวอัตถิภาวะนิยม ทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์เรามีอิสรภาพ (Freedom) ที่จะแสวงหากำหนดกฎเกณฑ์และความหมายให้กับชีวิตของตนเอง (Meaning of Life) มีอิสรภาพเฉพาะตัวและเราไม่สามารถจะทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ล่วงหน้าได้ การที่คนเรามีอิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด หรือเลือกกว่าจะเป็นผู้ให้หรือผู้รับต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ตาม เราต้องรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อการกระทำและผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตนเอง

โดยสรุป ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยม เห็นว่ามนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่ละคนมีคุณค่า มีศักยภาพในการดำรงอยู่ของตนเอง สามารถค้นหาความหมายให้กับชีวิตของตนเองได้ โดยมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็น ทำหรือไม่ทำสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ ดังนั้นมนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ การเลือกและการดำรงชีวิตของตนและเพราะว่ามนุษย์มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ดังนั้น การที่จะทำความเข้าใจกับมนุษย์ ต้องทำความเข้าใจกับสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนรับรู้และแปลความหมาย ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยม กล่าวว่า การดำรงชีวิตของบุคคลจะมีความสัมพันธ์กันของโลกทั้ง 3 ระดับพร้อม ๆ กัน คือ โลกชีวะ (Umwelt) ซึ่งเป็นส่วนที่บุคคลปราศจากการรู้ตัว โลกสังคม (Mitwelt) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและโลกตน (Eigenwelt) ซึ่งหมายถึง การมีเอกลักษณ์แห่งตน โสริย์ โพธิ์แก้ว (2536, หน้า 79) และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของโลกทั้ง 3 ระดับ เพิ่มเติมดังนี้ (Binswanger, 1963 cited in Prochaska, 1979, p. 71)

1. โลกชีวะ (Umwelt) หมายถึง ตัวเรา ซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการของร่างกาย เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์กับธรรมชาติ (Being in Nature) ความสัมพันธ์ในระดับนี้จะรวมถึงความสัมพันธ์กับแรงผลักดันตามธรรมชาติ ลักษณะทางชีววิทยา และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น อากาศ น้ำ ดิน ความร้อน

2. โลกสังคม (Mitwelt) คือ โลกของบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับโลกของสังคม เป็นความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Being with Others) ในระดับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะปรากฏอยู่ในรูปความเป็นมิตร ความรู้สึกโดดเดี่ยว

3. โลกตน (Eigenwelt) หมายถึง โลกของตนเอง (Own-World) หรือเป็นโลกของความคิด (Thought World) เป็นส่วนที่บุคคลรับรู้และนำมาประเมินตัดสินการดำรงอยู่ของตนเอง ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล เช่น เป็นคนที่เข้มแข็ง เป็นคนอ่อนไหว เป็นคนฉลาด เป็นคนอ่อนแอ

ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยม กล่าวว่า ความสัมพันธ์กันของโลกทั้ง 3 ระดับนี้ทั้งหมดจะถูกรวบรวม ประเมิน ตัดสิน และสะท้อนออกมากลายเป็นตัวตนของเขาเอง (Being for - one - self) ซึ่งจะมีผลต่อวิธีการดำเนินชีวิตของเขา

นอกจากนี้การบำบัดแบบอัตถิภาวะนิยม ยังมองโครงสร้างของการมีชีวิตของมนุษย์มี 2 ระดับ คือ การมีชีวิตอยู่ในโลก (Being in the World) และการมีชีวิตอย่างเหนือโลก (Being Beyond the World)

ส่วน วิญญู พูลศรี (2531, หน้า 208) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ตามแนวคิดของอัตถิภาวะนิยมไว้ดังนี้

1. มองชีวิตมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งตายตัวเป็นการแปรสภาพอันต่อเนื่อง
2. มนุษย์ต้องเผชิญกับการเจริญเติบโตด้วยตนเอง ดำเนินชีวิตตามหลักการของตนเองเผชิญปัญหาในการดำรงอยู่และพยายามมุ่งสู่ชีวิตอันแท้จริง (Authentic Life)
3. ชะตากรรมของบุคคลมิได้ถูกกำหนดโดยอดีตของเขาแต่อยู่ที่การเลือก ต้องตัดสินใจว่าตัวเองจะเป็นอะไรในปัจจุบัน (Here and Now)
4. เอกลักษณ์ของบุคคลจะไม่เหมือนใคร แต่ละคนแตกต่างกัน
5. มนุษย์สามารถจะดำรงชีวิตอยู่และแม้แต่จะตายเพื่ออุดมคติและค่านิยมต่างๆ ของมนุษย์ได้ เพราะมนุษย์มีเสรีภาพของเจตจำนงขึ้นไปอยู่เหนือสัจจาดญาณต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอดีตหรือสภาวะแวดล้อม
6. มนุษย์เป็นผู้สร้างวิถีชีวิตและความเป็นไปในอนาคตตนเองด้วยการตัดสินใจของเขา แม้มนุษย์ไม่ได้เป็นผลจากสภาพการณ์หรืออำนาจภายนอกอย่างสิ้นเชิงแต่เสรีภาพในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ของมนุษย์นั้นต้องอยู่ภายในของข่ายของสิ่งแวดล้อมเป็นต้นว่า กฎหมายรากฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม

7. ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมายโดยแต่ละบุคคลให้ความหมายกับชีวิตของตนเอง
ตั้งจุดหมายเองแต่ละบุคคลมีค่านิยมของตนเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

8. นักอัตถิภาวะนิยมไม่เชื่อว่าการกระทำของมนุษย์ถูกแบ่งเป็นสองภาคคือ การกระทำ
โดยรู้ตัวและโดยไม่รู้ตัว แต่เขาเชื่อว่าส่วนที่นักจิตวิเคราะห์เรียกว่า จิตไร้สำนึก คือส่วนที่บุคคล
ใช้เหตุผลหลอกตนเอง เป็นการไม่ยอมรับความจริงและพยายามเลี่ยงความรับผิดชอบ

สาเหตุของปัญหาของมนุษย์

ธรรมชาติและความสัมพันธ์กับโลกทั้ง 3 ระดับของมนุษย์ จะเห็นว่าถึงแม้โดยทั่วไป
มนุษย์จะมีธรรมชาติที่เหมือนกัน (ตามแนวความคิดของนักอัตถิภาวะนิยม) แต่บุคคลจะมี
ความสัมพันธ์กับสถานการณ์และสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตตามการรับรู้และแปลความหมายของเฉพาะ
แต่ละคน การตอบสนองหรือวิธีการดำเนินชีวิตก็จะจะเป็นไปตามที่บุคคลรับรู้และแปลความหมาย
ในการดำรงชีวิตนั้น ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยมให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิต

ที่เป็นตนเองอย่างแท้จริง (Authentic Existence) การดำรงชีวิตอย่างแท้จริง คือ การที่บุคคลมี
ปฏิภริยาและการแสดงออกตามแบบที่บุคคลนั้นเป็นอย่างซื่อสัตย์ต่อธรรมชาติ ต่อผู้อื่นและ
ต่อตนเอง โดยบุคคลไม่มีปิดบังตนเองและไม่หลีกเลี่ยงการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์และ
มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง นอกจากนี้บุคคลจะรับรู้และสามารถยอมรับ
ข้อจำกัดต่าง ๆ ของเขา โดยดำเนินชีวิตตามการประเมินของตนเองว่าอะไรที่มีคุณค่าสำหรับตน
(Prochaska, 1979, p. 72; Shaffer & Galinsky, 1989, p. 93 cited in Corey, 2005)

สำหรับผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยม เห็นว่า การดำรงชีวิตที่เป็นตนเองอย่างแท้จริง
ก็คือการดำรงอยู่อย่างมีสุขภาพจิตที่ดี (Healthy Existence) ซึ่งจะนำไปสู่การประสานกลมกลืนกัน
ของสัมพันธ์ภาพทั้ง 3 ระดับ การดำรงชีวิตที่เน้นสัมพันธ์ภาพระดับใดระดับหนึ่งและละเลย
สัมพันธ์ภาพในระดับอื่น ๆ เช่น การปล่อยให้การประเมินตัวเราเองเป็นไปตามความพอใจของ
บุคคลอื่น ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาในการดำรงชีวิต เป็นการดำรงชีวิตอย่างไม่แท้จริง (Inauthentic
Existence) เพราะว่าบุคคลมีเสรีภาพของตนเอง ดังนั้น บุคคลจะสามารถตัดสินใจเลือกวิถีทาง
ที่ดีที่สุด ทั้งสำหรับการอยู่ในธรรมชาติ สำหรับบุคคลอื่นและสำหรับตนเอง (Prochaska, 1979,
p. 27)

ความคิดปกติทางพฤติกรรมมนุษย์ (Existential View of Behavior Deviation)

(ทัสนา บุญทอง, 2525, หน้า 31) เป็นผลจาก

1. บุคคลปกปิดตนเองหรือวางข้อจำกัดให้ตนเองมากเกินไป จนทำให้บุคคลนั้น
ขาดเสรีภาพในการที่จะเลือกพฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมในรูปแบบอื่น (ซึ่งไม่ผิดปกติ) เช่น
บุคคลที่มีลักษณะย้ำคิดย้ำทำ ผู้ให้คำปรึกษาแนวอัตถิภาวะนิยมอธิบายว่า เป็นเพราะการเลือก